HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta extinsă)

11 iunie 2009 *

În cauza T-292/02,

Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), cu sediul în Roma (Italia), reprezentată de C. Tessarolo, A. Vianello, S. Gobbato și F. Spitaleri, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnul V. Di Bucci, în calitate de agent,

pârâtă,

* Limba de procedură: italiana.

susținută de

Associazione Nazionale fra gli Industriali degli Acquedotti – Anfida, cu sediul în Roma (Italia), reprezentată de P. Alberti, avocat,

intervenientă,

având ca obiect o cerere de anulare a articolelor 2 și 3 din Decizia 2003/193/CE a Comisiei din 5 iunie 2002 privind un ajutor de stat sub formă de scutiri fiscale și de împrumuturi în condiții preferențiale acordate de Italia unor întreprinderi de servicii publice al căror acționariat este în majoritate public (JO 2003, L 77, p. 21),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a opta extinsă),

compus din doamna M. E. Martins Ribeiro, președinte, domnii D. Šváby, S. Papasavvas, N. Wahl (raportor) și A. Dittrich, judecători,

grefier: domnul J. Palacio González, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 aprilie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

1 Reclamanta, Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), denumită anterior Cispel, este o confederație care grupează întreprinderi publice sau private și entități care își desfășoară activitatea în domeniul serviciilor publice locale. Potrivit statutelor sale, sarcina sa constă în special în reprezentarea, promovarea și protejarea întreprinderilor și entităților menționate. Printre altele, aceasta are sarcina de a negocia convenția colectivă națională de muncă pentru conducerea întreprinderilor de servicii publice locale.

Cadrul juridic național

2 Legge n. 142 ordinamento delle autonomie locali (Legea nr. 142 privind organizarea autorităților autonome locale din 8 iunie 1990, GURI nr. 135 din 12 iunie 1990, denumită în continuare „Legea nr. 142/90”) a introdus în Italia o reformă a instrumentelor de organizare legale puse la dispoziția comunelor pentru gestionarea serviciilor publice, în special în sectoarele distribuției de apă, de gaze, de electricitate și în sectorul transporturilor. Articolul 22 din legea menționată, astfel cum a fost modificat, a prevăzut pentru comune posibilitatea de a înființa societăți sub diferite forme juridice pentru furnizarea de servicii publice. Printre acestea figurează constituirea de societăți comerciale sau de societăți cu răspundere limitată cu acționariat majoritar public (denumite în continuare „societăți Legea nr. 142/90”).

3 În acest context, în temeiul articolului 9 bis din legge n. 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n. 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale (Legea nr. 488 de transformare în lege, cu modificări, a Decretului-lege nr. 318 din 1 iulie 1986 de introducere a unor măsuri urgente în favoarea finanțelor locale din 9 august 1986, GURI nr. 190 din 18 august 1986), între 1994 și 1998 au fost acordate unor societăți Legea nr. 142/90 care erau prestatori de servicii publice, de către Cassa Depositi e Prestiti (denumită în continuare „CDDPP"), împrumuturi cu o rată a dobânzii specială (denumite în continuare „împrumuturile de la CDDPP").

4 În plus, în temeiul prevederilor coroborate ale articolului 3 alineatele 69 și 70 din legge n. 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica (Legea nr. 549 privind măsuri de raționalizare a finanțelor publice din 28 decembrie 1995, supliment ordinar la GURI nr. 302 din 29 decembrie 1995, denumită în continuare „Legea nr. 549/95") și ale decreto-legge n. 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull'alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l'esclusione dall'ILOR dei redditi di impresa fino all'ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l'istituzione per il 1993 di un'imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie (Decretul-lege nr. 331 privind armonizarea prevederilor în materie de impozite în diverse domenii din 30 august 1993, GURI nr. 203 din 30 august 1993, denumit în continuare „Decretul-lege nr. 331/93"), în favoarea societăților Legea nr. 142/90 au fost introduse următoarele măsuri:

— scutirea de toate taxele pentru transferuri de active efectuate la transformarea întreprinderilor speciale și a întreprinderilor municipale în societăți Legea nr. 142/90 (denumită în continuare „scutirea de taxele pentru transferuri");

— scutirea totală de impozit pe profit, mai exact, impozitul pe profitul persoanelor juridice și impozitul local pe venit, timp de trei ani, cel târziu până la exercițiul 1999 (denumită în continuare „scutirea trienală de impozit pe profit").

Procedura administrativă

5 În urma unei plângeri privind măsurile menționate, Comisia a solicitat autorităților italiene, prin scrisorile din 12 mai, din 16 iunie și din 21 noiembrie 1997, informații în această privință.

6 Printr-o scrisoare din 17 decembrie 1997, autoritățile italiene au furnizat o parte din informațiile solicitate. Pe de altă parte, la 19 ianuarie 1998 a avut loc o reuniune, la cererea autorităților italiene.

7 Printr-o scrisoare din 17 mai 1999, Comisia a notificat autorităților italiene decizia sa de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. Această decizie a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* (JO C 220, p. 14).

8 După primirea observațiilor formulate de terții interesați și de autoritățile italiene, Comisia a solicitat acestora, în mai multe rânduri, informații suplimentare. De asemenea, au avut loc întâlniri între, pe de o parte, Comisie și, pe de altă parte, autoritățile italiene și terții interesați care au intervenit.

9 Anumite societăți Legea nr. 142/90, precum ACEA SpA, AEM SpA și Azienda Mediterranea Gas e Acqua SpA (AMGA), care, pe de altă parte, au formulat acțiuni în anularea deciziei care face obiectul prezentei cauze (cauzele T-297/02, T-301/02 și T-300/02), au susținut, printre altele, că cele trei tipuri de măsuri în discuție nu constituiau ajutoare de stat.

10 Autoritățile italiene și reclamanta s-au raliat, în esență, la această poziție.

11 În schimb, Bundesverband der deutschen Industrie eV (BDI), asociație germană a industriei și a prestatorilor de servicii aferente industriei, a considerat că măsurile în discuție ar putea provoca denaturări ale concurenței nu numai în Italia, ci și în Germania.

12 De asemenea, Gas-it, asociație italiană a operatorilor privați din sectorul distribuției de gaze, a declarat că măsurile în discuție, în special scutirea trienală de impozit pe profit, constituiau ajutoare de stat.

13 La 5 iunie 2002, Comisia a adoptat Decizia 2003/193/CE privind un ajutor de stat sub formă de scutiri fiscale și de împrumuturi în condiții preferențiale acordate de Italia unor societăți Legea nr. 142/90 (JO 2003, L 77, p. 21, denumită în continuare „decizia atacată").

Decizia atacată

14 Comisia subliniază mai întâi că analiza sa nu se referă decât la schemele de ajutoare de aplicabilitate generală instituite prin măsurile în litigiu, iar nu la ajutoarele individuale acordate pentru diferite întreprinderi, deși examinarea sa din decizia atacată este generală și abstractă. În această privință, Comisia declară că Republica Italiană „nu a acordat avantaje fiscale cu titlu individual și [nu i-a] notificat […] niciun caz individual de ajutor atunci când i-a comunicat toate informațiile necesare pentru aprecierea sa". Comisia arată că, prin urmare, se consideră obligată să treacă la o examinare generală și abstractă a schemelor în cauză atât din punctul de vedere al calificării lor, cât și al compatibilității lor cu piața comună [considerentele (42)-(45) ale deciziei atacate].

15 În opinia Comisiei, împrumuturile de la CDDPP și scutirea trienală de impozit pe profit (denumite în continuare, împreună, „măsurile în cauză") reprezintă ajutoare de stat. Astfel, acordarea, prin intermediul resurselor de stat, de asemenea avantaje societăților Legea nr. 142/90 are ca efect consolidarea poziției lor concurențiale în raport cu toate celelalte întreprinderi care doresc să furnizeze aceleași servicii [considerentele

(48)-(75) ale deciziei atacate]. Măsurile în cauză sunt incompatibile cu piața comună din moment ce nu îndeplinesc nici condițiile prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE, nici condițiile prevăzute la articolul 86 alineatul (2) CE și, în plus, încalcă articolul 43 CE [considerentele (94)-(122) ale deciziei atacate].

16 În schimb, în opinia Comisiei, scutirea de taxele pentru transferuri nu constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, dat fiind că aceste taxe sunt datorate la înființarea unei noi entități economice sau la transferul de active între diferite entități economice. Or, din punct de vedere substanțial, întreprinderile municipale, pe de o parte, și societățile Legea nr. 142/90, pe de altă parte, reprezintă aceeași entitate economică. Prin urmare, scutirea de taxele menționate acordată în favoarea lor se justifică prin natura sau prin economia sistemului [considerentele (76)-(81) ale deciziei atacate].

17 Dispozitivul deciziei atacate are următorul cuprins:

„*Articolul 1*

Scutirea de taxele pentru transferuri […] nu constituie un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) [CE].

Articolul 2

Scutirea trienală de impozit pe profit […] și avantajele care decurg din împrumuturile [de la CDDPP …] constituie ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) [CE].

Aceste ajutoare nu sunt compatibile cu piața comună.

Articolul 3

Italia adoptă toate măsurile care se impun pentru a solicita beneficiarului restituirea ajutorului descris la articolul 2 care i-a fost acordat ilegal.

Recuperarea ajutorului are loc imediat, potrivit procedurilor naționale, în măsura în care acestea permit executarea efectivă și imediată a deciziei [atacate].

Ajutorul care trebuie recuperat cuprinde dobânzile care trebuie calculate de la data la care beneficiarul a primit ajutorul ilegal și până la data restituirii sale efective. Aceste dobânzi se calculează pe baza ratei de referință aplicabile la calcularea echivalentului-subvenție a ajutoarelor regionale.

[…]"

Procedura și concluziile părților

18 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 27 septembrie 2002, reclamanta a introdus prezenta acțiune.

19 Prin actul depus la grefa Tribunalului la 20 decembrie 2002, Associazione Nazionale fra gli Industriali degli Acquedotti – Anfida formulat o cerere de intervenție în prezenta procedură în susținerea concluziilor Comisiei. Prin Ordonanța din 12 mai 2003, președintele Camerei a cincea extinse a Tribunalului (vechea compunere) a admis această cerere de intervenție. Intervenienta a depus memoriul, iar celelalte părți au depus observațiile referitoare la acesta în termenele acordate.

20 Prin act separat depus la grefa Tribunalului la 6 ianuarie 2003, Comisia a ridicat o excepție de inadmisibilitate în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

21 La 28 februarie 2003, reclamanta și-a prezentat observațiile cu privire la excepția de inadmisibilitate.

22 La 8 august 2002, Republica Italiană a formulat de asemenea la Curte o acțiune în anulare împotriva deciziei atacate, înregistrată cu numărul C-290/02. Curtea a constatat că această acțiune și acțiunile în cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 și T-309/02 aveau același obiect, mai exact, anularea deciziei atacate, și erau conexe, deoarece motivele invocate în fiecare dintre aceste cauze se suprapuneau în foarte mare măsură. Prin Ordonanța din 10 iunie 2003, Curtea a suspendat procedura în cauza C-290/02, în conformitate cu articolul 54 al treilea paragraf din statut, până la

pronunțarea deciziei Tribunalului prin care se finalizează judecata în cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 și T-309/02.

23 Prin Ordonanța din 8 iunie 2004, Curtea a decis transmiterea cauzei C-290/02 la Tribunal, care a devenit competent să se pronunțe cu privire la acțiuni formulate de statele membre împotriva Comisiei, potrivit prevederilor articolului 2 din Decizia 2004/407/CE, Euratom a Consiliului din 26 aprilie 2004 de modificare a articolelor 51 și 54 din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție (JO L 132, p. 5, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 30). Astfel, această cauză a fost înregistrată la grefa Tribunalului cu numărul T-222/04.

24 Prin Ordonanța din 5 august 2004, Tribunalul a unit cu fondul excepția de inadmisibilitate ridicată de Comisie.

25 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a opta extinsă) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a adresat întrebări în scris părților, la care acestea au răspuns în termenul acordat.

26 Prin Ordonanța președintelui Camerei a opta extinse a Tribunalului din 13 martie 2008, cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02, T-189/03 și T-222/04 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale, potrivit articolului 50 din Regulamentul de procedură.

27 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 16 aprilie 2008.

28 Reclamanta solicită Tribunalului:

— declararea admisibilității acțiunii;

— anularea articolului 2 din decizia atacată;

— în subsidiar, anularea articolului 3 din decizia atacată, pe de o parte, în măsura în care impune Republicii Italiene recuperarea ajutoarelor acordate prin măsurile în cauză și, pe de altă parte, în măsura în care indică rata de referință utilizată pentru calcularea ordinului de recuperare;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

29 Comisia, susținută de intervenientă, solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii ca inadmisibilă;

— în subsidiar, respingerea acțiunii ca neîntemeiată;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la admisibilitate

Argumentele părților

30 Cu titlu introductiv, Comisia contestă interesul reclamantei de a exercita acțiunea în ceea ce privește împrumuturile de la CDDPP. Astfel, reclamanta ar fi o confederație care reprezintă în special interesele societăților Legea nr. 142/90. În speță, ar fi imposibil să se verifice dacă unul sau mai mulți membri ai săi au beneficiat efectiv de împrumuturile menționate, în măsura în care aceasta a omis să prezinte lista respectivilor membri.

31 În continuare, Comisia contestă calitatea procesuală activă a reclamantei. Reclamanta nu ar fi vizată în mod individual de decizia atacată, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE.

32 În ceea ce privește problema afectării individuale a membrilor reclamantei, Comisia susține mai întâi, în esență, că decizia atacată trebuie să fie calificată drept act cu aplicabilitate generală în măsura în care privește o schemă de ajutoare și, prin urmare, un număr nedeterminat și nedeterminabil de întreprinderi definite în funcție de un criteriu general, precum apartenența la o categorie de întreprinderi. Aplicabilitatea generală și, așadar, natura normativă a unui act nu ar putea fi puse în discuție de posibilitatea de a determina, cu mai multă sau mai puțină precizie, numărul sau chiar identitatea subiectelor de drept cărora li se aplică la un moment dat, atât timp cât nu se contestă că această aplicare se efectuează pe baza unei situații obiective de drept sau de fapt definite de act, în raport cu finalitatea sa.

33 În opinia Comisiei, pentru ca un particular să fie vizat în mod individual de un act cu aplicabilitate generală, acest act trebuie să aducă atingere drepturilor sale specifice sau instituția care este autor al actului trebuie să fie obligată să țină cont de consecințele acestui act asupra situației particularului menționat. Totuși, Comisia consideră că nu aceasta este situația din speță. Astfel, decizia atacată ar fi avut repercusiuni asupra situației tuturor întreprinderilor care au beneficiat de măsurile în cauză. Prin urmare, nu ar exista o încălcare a drepturilor specifice ale anumitor întreprinderi care ar putea să se diferențieze de orice altă întreprindere beneficiară a măsurilor în cauză. Pe de altă parte, la adoptarea deciziei atacate, Comisia nici nu ar fi trebuit și nici nu ar fi putut să țină cont de consecințele deciziei sale asupra situației unei anumite întreprinderi. Nici declarația de incompatibilitate, nici ordinul de recuperare cuprinse în decizia atacată nu s-ar referi la situația unor beneficiari individuali.

34 În opinia Comisiei, analiza sa este confirmată de jurisprudența existentă în domeniul ajutoarelor de stat, potrivit căreia faptul de a fi beneficiar al unei scheme de ajutoare declarate incompatibilă cu piața comună nu poate fi suficient pentru a demonstra afectarea individuală în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE.

35 Jurisprudența consacrată nu ar fi pusă în discuție de cauze mai recente. Potrivit Comisiei, soluția reținută în Hotărârea Curții din 19 octombrie 2000, Italia și Sardegna Lines/Comisia (C-15/98 și C-105/99, Rec., p. I-8855, denumită în continuare „Hotărârea Sardegna Lines"), nu se poate aplica la toate acțiunile formulate de beneficiarii unei scheme de ajutoare declarate ilegală și incompatibilă și a căror recuperare a fost dispusă. Această concluzie s-ar impune în special atunci când, ca și în speță, schema de ajutoare în cauză a fost examinată în mod abstract. În plus, în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Sardegna Lines, reclamanta ar fi beneficiat în realitate de un ajutor individual, întrucât era vorba despre un avantaj acordat în temeiul unui act adoptat pe baza unei legi regionale caracterizate printr-o largă putere discreționară. În plus, această situație ar fi făcut obiectul unei examinări atente în cadrul procedurii oficiale de investigare.

36 Faptele din speță ar fi de asemenea diferite de cele care au condus la pronunțarea Hotărârii Curții din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia (C-298/00 P, Rec., p. I-4087, denumită în continuare „Hotărârea Alzetta"), în măsura în care, în speță, Comisia nu cunoștea nici numărul exact, nici identitatea beneficiarilor ajutoarelor în cauză, nu dispunea de toate informațiile relevante și nu cunoștea cuantumul ajutorului acordat în

fiecare caz. În plus, în cazul de față, scutirea trienală de impozit pe profit s-ar aplica în mod automat, în timp ce ajutoarele vizate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Alzetta fuseseră acordate prin intermediul unui act ulterior.

37 În orice caz, nici faptul de a fi participat la procedura oficială prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, nici ordinul de recuperare cuprins în decizia atacată nu sunt suficiente, în opinia Comisiei, pentru individualizarea reclamantei. Astfel, dat fiind că acțiunile formulate de beneficiarii potențiali ai unei scheme de ajutoare notificate nu sunt admisibile în sensul articolului 230 CE, situația ar trebui să fie aceeași pentru cele introduse de beneficiarii unei scheme de ajutoare care nu a fost notificată.

38 În opinia Comisiei, reclamanta nu are nici calitate procesuală activă proprie. Astfel, în calitate de entitate distinctă, nu ar suferi niciun prejudiciu în urma desființării măsurilor în cauză. În plus, faptul că a participat la procedura în fața Comisiei nu ar fi suficient pentru a o individualiza în sensul Hotărârii Curții din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia (25/62, Rec., p. 197). În fine, aceasta nu ar fi acționat în calitate de negociator, în sensul Hotărârii Curții din 2 februarie 1988, Van der Kooy și alții/Comisia (67/85, 68/85 și 70/85, Rec., p. 219). Faptul că reclamanta reprezintă interesele membrilor săi sau că exercită un lobbying și faptul că participă la negocieri sindicale nu ar fi relevante. În plus, Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) nu ar recunoaște pentru asociațiile reprezentative ale intereselor colective niciun statut special. Pe de altă parte, Comisia consideră nerelevantă în speță jurisprudența care recunoaște afectarea individuală a concurenților beneficiarilor de ajutoare, atunci când aprobă ajutoare fără deschiderea procedurii oficiale de investigare. Aceasta adaugă că, atunci când adoptă o decizie privind o schemă de ajutoare, nu trebuie să examineze situațiile individuale ale beneficiarilor.

39 În fine, declararea inadmisibilității acțiunii formulate de reclamantă în speță nu ar încălca principiul unei protecții jurisdicționale efective, întrucât căile de atac prevăzute la articolele 241 CE și 234 CE ar fi suficiente (Hotărârea Curții din 25 iulie 2002, Unión

de Pequeños Agricultores/Consiliul, C-50/00 P, Rec., p. I-6677, denumită în continuare „Hotărârea UPA"). Argumentul reclamantei întemeiat pe Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, proclamată la 7 decembrie 2000 la Nisa (JO 2000, C 364, p. 1, JO 2007, C 303), nu ar fi convingător, întrucât Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa (JO 2004, C 310, p. 1) nu a modificat condițiile de admisibilitate a acțiunilor formulate de particulari.

40 Intervenienta se raliază, în esență, la poziția Comisiei.

41 Reclamanta afirmă că are interesul de a exercita acțiunea și în ceea ce privește împrumuturile de la CDDPP. Astfel, ea ar ataca și partea din decizia atacată referitoare la împrumuturile de la CDDPP de care ar fi beneficiat membrii săi.

42 În continuare, reclamanta contestă afirmația potrivit căreia decizia atacată constituie un act de aplicabilitate generală. În primul rând, Comisia ar fi creat o legătură între aplicabilitatea deciziei atacate și tipul de ajutoare în cauză. Or, în domeniul dreptului concurenței și al ajutoarelor de stat, o decizie adoptată cu privire la un stat membru ar reprezenta un act individual. În această privință, jurisprudența evocată de Comisie în susținerea concluziilor sale nu ar fi relevantă în măsura în care ar privi calitatea procesuală activă a particularilor împotriva actelor de aplicabilitate generală și care au caracter normativ. Pentru aprecierea admisibilității unei acțiuni formulate de un subiect care nu este destinatar al actului atacat, ar trebui, prin urmare, să se determine efectele acestuia.

43 În al doilea rând, în momentul adoptării deciziei atacate, numărul de întreprinderi cărora li se aplica ar fi fost determinat și determinabil. Această decizie ar fi cauzat un prejudiciu patrimonial imediat și direct pentru întreprinderile membre ale reclamantei prin faptul că se ordonă de către Comisie recuperarea ajutoarelor de care au beneficiat efectiv. Prin urmare, situația juridică a membrilor reclamantei ar fi asimilabilă cu cea a

beneficiarilor unui ajutor individual, care se află, așadar, într-o situație analogă cu cea a destinatarilor direcți ai deciziei atacate.

44 În opinia reclamantei, sunt vizați în mod individual beneficiarii efectivi ai ajutoarelor care au fost acordate în temeiul unei scheme generale de ajutoare declarate incompatibilă și a cărei recuperare a fost dispusă de Comisie.

45 În plus, în susținerea cererii, reclamanta invocă dreptul la o protecție jurisdicțională. Astfel, declararea admisibilității prezentei acțiuni ar permite asigurarea unei protecții jurisdicționale depline și efective a particularilor, potrivit articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

46 Reclamanta se consideră vizată în mod individual prin decizia atacată, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE, nu numai din cauza afectării membrilor săi, ci și ca titulară a capacității procesuale active proprii.

47 În această privință, reclamanta susține mai întâi că avea poziția unui negociator în sensul Hotărârii Van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior. Astfel, ea ar fi asociația categoriei de întreprinderi și de entități care exploatează serviciile publice locale în Italia. Atribuțiile sale ar consta, în special, în reprezentarea sindicală și în reprezentarea intereselor acestora. Pe de altă parte, ar fi menționată în mai multe dispoziții legislative în calitate de interlocutor al autorităților publice. Astfel, în 1996 ar fi negociat cu autoritățile publice textul unei convenții de coordonare a tuturor dispozițiilor contractuale de bază care reglementează raportul de muncă al cadrelor superioare din întreprinderile de servicii publice din Italia. Această convenție ar prevedea, pe de altă parte, un colegiu arbitral în materia încetării raportului de muncă, în cadrul căruia o parte dintre membri ar fi desemnați de reclamantă.

48 În plus, reclamanta se referă la participarea sa la procedura administrativă în fața Comisiei și la principiul securității juridice.

49 În fine, aceasta invocă, în susținerea admisibilității acțiunii, articolul 1 litera (h) și articolul 20 din Regulamentul nr. 659/1999.

Aprecierea Tribunalului

50 Potrivit articolului 230 al patrulea paragraf CE, o persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune împotriva unei decizii adresate unei alte persoane numai dacă aceasta o privește în mod direct și individual.

51 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă reclamanta are calitate procesuală activă.

52 Potrivit jurisprudenței, acțiunile formulate de o asociație sunt admisibile în anumite situații, mai exact, atunci când aceasta reprezintă interesele unor întreprinderi care, ele însele, ar avea calitate procesuală activă sau atunci când se individualizează din cauza afectării intereselor sale proprii în calitate de asociație, în special deoarece poziția sa de negociator a fost afectată de actul a cărui anulare se solicită sau, în plus, atunci când o prevedere legală îi recunoaște în mod expres o serie de drepturi cu caracter procedural (Ordonanța Tribunalului din 28 iunie 2005, FederDoc și alții/Comisia, T-170/04, Rec., p. II-2503, punctul 49; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Van de Kooy și alții/Comisia, citată anterior, punctele 21-24, și Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Greenpeace Council și alții/Comisia, C-321/95 P, Rec., p. I-1651, punctele 14 și 29).

53 În ceea ce privește prima situație, trebuie amintit, referitor la argumentul reclamantei potrivit căruia reprezintă întreprinderi care erau identificabile în momentul adoptării deciziei atacate, că posibilitatea de a determina cu o precizie mai mare sau mai mică numărul sau chiar identitatea subiectelor de drept cărora li se aplică o măsură nu are drept efect faptul că aceste subiecte trebuie să fie considerate ca fiind vizate în mod individual prin măsura menționată, din moment ce nu se contestă că, la fel ca și în speță, aplicarea se realizează în temeiul unei situații obiective de drept sau de fapt definite de actul în cauză (Hotărârea Curții din 22 noiembrie 2001, Antillean Rice Mills/Consiliul, C-451/98, Rec., p. I-8949, punctul 52, și Ordonanța Tribunalului din 28 februarie 2005, von Pezold/Comisia, T-108/03, Rec., p. II-655, punctul 46).

54 În continuare, trebuie amintit că rezultă din Hotărârile Sardegna Lines și Alzetta că un beneficiar trebuie considerat vizat în mod individual prin decizia care obligă statul membru să recupereze ajutoarele plătite beneficiarului menționat.

55 Prin urmare, este important să se stabilească dacă reclamanta reprezintă efectiv astfel de beneficiari. În această privință, trebuie să se arate că reclamanta nu a putut demonstra nici în răspunsul la întrebarea scrisă adresată de Tribunal, nici în ședință că printre membrii săi se aflau beneficiari ai măsurilor a căror recuperare a fost dispusă. În plus, în speță este clar că reclamanta nu a reprezentat interesele reclamantelor din cauzele T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02 și T-189/03, acestea reprezentându-și propriile interese. Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că reclamanta nu se află în prima situație avută în vedere la punctul 52 de mai sus.

56 În continuare, în ceea ce privește a doua situație, trebuie să se constate că, deși este adevărat că existența unor împrejurări speciale, precum rolul jucat de o asociație în cadrul unei proceduri finalizate cu adoptarea unui act în sensul articolului 230 CE, poate justifica admisibilitatea unei acțiuni introduse de o asociație ai cărei membri nu sunt vizați în mod individual de actul în litigiu, în special atunci când poziția sa de negociator a fost afectată de acest act (a se vedea în acest sens Hotărârea Van der Kooy și

alții/Comisia, citată anterior, punctele 21-24, și Ordonanța FederDoc și alții/Comisia, citată anterior, punctul 51), nu rezultă din dosar că aceasta este situația în speță.

57 Astfel, în speță, reclamanta a participat pur și simplu la procedura desfășurată în mod normal pentru adoptarea unei reglementări naționale, în calitate de parte audiată și consultată. Faptul că ar fi putut fi o parte care negociază convenția colectivă națională referitoare la cadrele superioare din serviciile publice în cauză este lipsit de relevanță în contextul prezentului litigiu.

58 În plus, faptul că reclamanta a participat la faza administrativă în temeiul articolului 1 litera (h) și al articolului 20 din Regulamentul nr. 659/1999 nu permite să fie considerată afectată în privința poziției sale de negociator în sensul Hotărârii Van der Kooy și alții/Comisia, citată anterior. Astfel, dispozițiile menționate nu recunosc asociațiilor reprezentative niciun statut special față de statutul oricărei alte părți interesate. Rezultă că reclamanta nu se află în a doua situație avută în vedere la punctul 52 de mai sus.

59 În fine, în ceea ce privește a treia situație, deși, cu certitudine, articolul 1 litera (h) și articolul 20 din Regulamentul nr. 659/1999 acordă drepturi procedurale părților interesate, trebuie să se arate că prezenta acțiune nu urmărește menținerea acestor drepturi. Astfel, procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE a fost inițiată și reclamanta a formulat observații în cadrul acestei proceduri. În aceste condiții, simplul fapt că poate fi considerată persoană interesată în sensul prevederilor citate anterior nu poate fi suficient pentru a stabili admisibilitatea acțiunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 13 decembrie 2005, Comisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, C-78/03 P, Rec., p. I-10737, punctul 37). Pe de altă parte, împrejurarea că, eventual, i-au fost recunoscute misiuni și atribuții specifice de către ordinea juridică italiană nu poate justifica o modificare a sistemului căilor de atac stabilit de articolul 230 CE și destinat să încredințeze instanței comunitare controlul legalității actelor

instituțiilor (a se vedea în acest sens Ordonanța FederDoc și alții/Comisia, citată anterior, punctul 52 și jurisprudența citată).

60 Rezultă din considerațiile care precedă că reclamanta nu a dovedit că se afla în a treia situație avută în vedere la punctul 52 de mai sus.

61 Argumentul reclamantei întemeiat pe cerințele unei protecții jurisdicționale efective nu poate repune în discuție această concluzie. Pe de o parte, Curtea a reconfirmat jurisprudența sa constantă referitoare la interpretarea articolului 230 al patrulea paragraf CE în Hotărârea din 1 aprilie 2004, Comisia/Jégo-Quéré (C-263/02 P, Rec., p. I-3425), și în Hotărârea UPA. Pe de altă parte, deși este adevărat că această condiție referitoare la afectarea individuală impusă de articolul 230 al patrulea paragraf CE trebuie interpretată în lumina principiului protecției jurisdicționale efective, ținând seama de diversele circumstanțe care sunt de natură să individualizeze o reclamantă, o astfel de interpretare nu poate să înlăture condiția în cauză (Hotărârea UPA, punctul 44).

62 În fine, argumentul reclamantei întemeiat pe articolul III-365 alineatul (4) din Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa trebuie declarat inoperant deoarece acesta nu a intrat în vigoare și, în plus, a fost înlocuit cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2008, C 115, p. 1).

63 Rezultă din ansamblul considerațiilor care precedă că reclamanta nu poate fi considerată vizată în mod individual de decizia atacată, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE, și că, prin urmare, acțiunea trebuie respinsă în totalitate ca inadmisibilă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

64 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamanta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

65 Potrivit articolului 87 alineatul (4) al treilea paragraf din Regulamentul de procedură, intervenienta suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta extinsă)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea ca inadmisibilă.

2) Obligă Confederazione Nazionale di Servizi (Confservizi) la suportarea propriilor cheltuieli de judecată, precum și a celor efectuate de Comisie.

3) Associazione Nazionale fra gli Industriali degli Acquedotti – Anfida suportă propriile cheltuieli de judecată.

Martins Ribeiro Šváby Papasavvas

Wahl Dittrich

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 11 iunie 2009.

Semnături